

Hautausmaiden hoitosuunnitelma

Kontiolahden seurakunta

Kirkkoneuvosto 29.11.2023 § 222 liite n:o 1

Kirkkovaltuusto 14.12.2023 § 52 liite n:o 1

	<i>versio</i>	<i>pvm</i>
<i>viranhaltija ja työntekijä valmistelu</i>	1.0	23.11.2023
<i>kirkkoneuvosto</i>	1.2	29.11.2023 § 222
<i>kirkkovaltuusto</i>	1.2	14.12.2023 § 53

Sisällys

1	Hautausmaiden hoitosuunnitelma Kontiolahden seurakunnassa.....	1
1.1	Hautaus-toimen tehtävät ja tavoitteet	1
2	Ympäristöohjelma	2
3	Kontiolahden hautausmaat	4
4	Hautausmaat ja kulttuuriympäristön vaaliminen	5
4.1	Kappelihautausmaa	7
4.2	Keskimmäinen hautausmaa	7
4.3	Vanha hautausmaa.....	8
4.4	Selkien-Mönnin hautausmaa	9
4.5	Onttolan hautausmaa	9
4.6	Sankarihautausmaa.....	9
5	Hautausmaan kunnossapidon vastuut	10
5.1	Hautaus-toimen hoitovastuut	10
5.2	Omaisten hoitovastuu	12
5.3	Hoitamattomat haudat	14
5.4	Seurakunnan päätöksellä seurakunnan hoidettavaksi otetut haudat ja muistomerkit.....	15
6	Kunnossapito	15
6.1	Vuosikello.....	15
6.2	Hautausmaan rakenteiden, varusteiden, kalusteiden ja laitteiden hoito	16
6.3	Hautausmaan talvihoito	17
6.4	Hautausmaan puhtaanapito ja jätehuolto	17
6.5	Hautausmaan kasvillisuuden hoito	18
6.6	Hautausmaan haitallisten vieraslajien torjunta	18
6.7	Hautausmaan avoimien viheralueiden hoito.....	19
6.8	Hautausmaan metsien hoito	20
6.9	Hautausmaan kunto- ja turvallisuustarkastukset ja –inventoinnit.....	20
6.10	Koneiden ympäristövaikutukset.....	21
6.11	Kemikaalihaittojen ehkäisy	21
6.12	Hautakivien uusiokäyttö.....	21
7	Pidemmällä aikavälillä toteutettavat kunnostustyöt	22
8	Kunnossapidon kehittäminen	23
8.1	Hautausmaahenkilöstön ympäristökoulutus	23
9	Hoitosuunnitelman voimassaolo.....	24

1 Hautausmaiden hoitosuunnitelma Kontiolahden seurakunnassa

Hautausmaalle on laadittava hoitosuunnitelma, jossa määritellään seurakunnalle kuuluva hautausmaan perushoito ja esitetään hautausmaan vuosittaiset hoitotoimenpiteet sekä pidemmällä aikavälillä toteutettavat kunnostustyöt. (Kirkkojärjestys 2023, 58 §)

Tämä hautausmaan hoitosuunnitelma on Kontiolahden seurakunnan hautausmaille. Hoitosuunnitelmassa määritellään hautausmaille kuuluva perushoidon toimenpiteet, seurakunnan ja omaisten vastuut. Hoitosuunnitelmassa huomioidaan seuraavien vuosien kunnostamis- ja kehittämiskohteita.

Hoitosuunnitelmassa on huomioitu Ympäristöohjelman tavoitteet. Ympäristöohjelman mukaisesti hoitosuunnitelmassa on huomioitu mm. luontoarvot, kevyemmän hoidon alueet, vieraslajien torjunta ja hautakivien uusiokäyttö. Hoitosuunnitelman laadinnassa on käytetty Seurakuntapuutarhurit ry:n vuonna 2022 julkaisemaa ”Hautausmaan hoitosuunnitelman laadintaopas” –kirjasta. Hoitosuunnitelma on laadittu huomioiden seurakunnan koko, resurssit, nykytilanne ja ympäristöohjelma.

1.1 Hoitosuunnitelma hautausmaiden tehtävien tukena

Hautaustoimella tarkoitetaan hautausmaan hallinto-, suunnittelu-, rakentamis- ja kunnossapito sekä hautauksiin liittyviä tehtäviä.

Hautaustoimen perustehtäviä ovat hautaaminen, hautarekisterin ylläpito, hautausmaiden kunnossapito sekä vahtimestari- ja seurakuntamestarityöt hautausmaalla (mm. haudalle saatot ja uurnanlaskut). Hautaustoimi huolehtii myös riittävästä hautapaikkavarannosta. Hautausmaan kulttuuriperinnön vaaliminen on myös yksi hautaustoimen tärkeistä tehtävistä.

Hautausmaiden hyvän kunnon ylläpitämiseksi tarvitaan jatkuvaa ja suunnitelmallista kunnossapitoa. Tavoitteena on luoda puitteet asianmukaiselle ja vainajan muistoa kunnioittavalle hautaan siunaamiselle, hautaamiselle ja muistamiselle. Hautaustoimi palvelee omaisia

ja hautausmaalla kävijöitä kaikissa hautaustoimeen liittyvissä asioissa. Hautaustoimi edustaa näkyvää osaa seurakunnan ja seurakuntayhtymän toiminnasta ja tulee siten lähelle ihmistä.

2 Ympäristöohjelma

Kontiolahden seurakunnalle on hyväksytty Ympäristöohjelma ensimmäisen kerran vuonna 2022, ja se on myönnetty vuoden 2026 loppuun saakka. Ympäristöohjelma ohjaa hautausmaan hoidon suunnittelua ja hoitoa. Ympäristöohjelman asioita on sisällytetty hautausmaan hoitosuunnitelman useaan kohtaan, jolloin ne ovat käytännön toimintaa.

Ympäristödiplomin toimintaperiaatteet:

Ympäristödiplomin mukaisia kunnossapidon toimintaperiaatteita ovat muun muassa:

- Kehitetään ja kunnossapidetään hautausmaata osana laajempaa viherverkostoa.
- Käytetään kunnossapitoluokitusta monipuolisesti niin, että hautausmaalle syntyy myös luonnon monimuotoisuutta edistäviä vähemmän tehokkaasti hoidettavia alueita.
- Tunnistetaan, poistetaan ja hävitetään haitalliset vieraslajit asianmukaisesti.
- Varmistetaan monivuotisten kasvien soveltuvuus paikkakunnan kasvillisuusvyöhykkeelle.
- Hankitaan kotimaassa ja mieluiten lähellä tuotettuja kasveja ja muita kunnossapidon materiaaleja.
- Käytetään ympäristövaikutuksiltaan vähiten haittaavia tuotteita.
- Vältetään kemikaalien käyttöä.
- Torjutaan liukkautta sepelillä.
- Hävitetään rikkakasvit mekaanisesti.
- Käytetään hitaasti liukenevia lannoitteita maa-analyysien ohjeiden mukaan.
- Tehdään pölynsidontaa harkiten.
- Minimoidaan kasteluveden menekki kasteluautomaatiikan ja yöllä tapahtuvan kastelun avulla.
- Suositaan akkukäyttöisiä pienkoneita.
- Käytetään pienkoneissa pienkonebensiniä.
- Laaditaan puustolle hoitosuunnitelma.
- Lajitellaan hautausmailla syntyneet jätteet huolellisesti ja opastetaan hautausmaan käyttäjiä lajitteluun.

Lähde: Hautausmaan hoitosuunnitelman laadintaopas, julkaisuvuosi 2022

3 Kontiolahden hautausmaat

Tämä hoitosuunnitelma koskee Kontiolahden seurakunnan hautausmaita

- 1 Kappelihautausmaa
- 2 Keskimäinen hautausmaa
- 3 Vanha hautausmaa
- 4 Selkien-Mönnin hautausmaa
- 5 Onttolan hautausmaa
- 6 Sankarihautausmaa

Hautausmaat on esitelty tarkemmin hautausmaan ohjesäännössä, kaavakartoissa ja käyttösuunnitelmassa sekä mahdollisissa hautausmaiden inventointiraporteissa. Hautamuistomerkkien inventointi on aloitettu. Hautausmaat ovat luonteeltaan erilaisia ja siten hautausmaiden hoidon ohjeet poikkeavat jonkin verran eri hautausmailla.

Kirkkolain ja kirkkojärjestyksen sekä hautaustoimilain mukaan hautausmaa ja hautapaikat tulee hoitaa sen arvoa vastaavalla tavalla ja vainajien muistoa kunnioittaen. Hautojen hoidosta antaa ohjeet kirkkoneuvosto ja tarkempia neuvoja ja määräyksiä antaa hautausmaiden hoidosta vastaava viranhaltija/työntekijä. Nämä ohjeet koskevat kaikkia hautapaikkoja, myös tunnuksettomalla alueella olevia hautoja. Mikäli ohjeiden mukaista hautojen hoitoa laiminlyödään hautaoikeuden haltijan toimesta voi seurakunta ottaa haudan hallintaansa. Tätä edeltää muistutusmenettely.

4 Hautausmaat ja kulttuuriympäristön vaaliminen

Kirkollisten rakennusten suojelusta on säännöksiä sekä evankelis-luterilaista kirkkoa koskevassa kirkkolaisissa (652/2023) että laissa ortodoksisesta kirkosta (985/2006). Suojelulainsäädännön tarkoitus on varmistaa, että kirkollisia rakennuksia hoidetaan ja korjataan asianmukaisella tavalla.

Kirkkolain mukaan kaikki ennen vuotta 1917 rakennetut evankelis-luterilaiset kirkolliset rakennukset kiinteine sisustuksineen ja taideteoksineen ovat suojeltuja. Kirkkolain suojelusäännöksiä sovelletaan myös kirkkopihan, sen ja hautausmaan aitaan ja porttiin sekä sankarihautausmaahan. Myös vuotta 1917 nuorempi kirkollinen rakennus voidaan suojella. Suojelusta kirkkolailta päättää Kirkkohallitus.

Kirkkorakennuksille, kirkkopihaille ja hautausmaille on usein annettu suojelumerkintöjä ja -määräyksiä maankäyttö- ja rakennuslain mukaisissa kaavoissa. Suuri osa kirkkojen ympäristöistä on valtakunnallisesti arvokkaita eli valtakunnallisesti merkittäviä rakennettuja kulttuuriympäristöjä (RKY). Ne on julkaistu osoitteessa www.rky.fi.

Kirkoissa ja niiden ympäristöissä voi olla muinaismuistolain (295/1963) rauhoittamia kohteita. Muinaismuistolaki rauhoittaa esihistoriallisten kohteiden lisäksi historiallisen ajan hautausten ja kirkollisen toiminnan jäännöksiä. Rauhoituksen piiriin luetaan myös kirkkomaahan liittyvien rakennusten ja rakenteiden kuten vanhojen kiviaitojen, porttihuoneiden, tapulien, luuhuoneiden ja hautakappeliin jäännöksiä. Muinaismuistokohteet otetaan huomioon muun muassa kaivutöiden (sähköjohdot yms.) yhteydessä. Museovirastoon otetaan yhteyttä aina kun kaivu- ja rakennustöitä tehdään muinaismuistojen välittömässä läheisyydessä

Vanhat hautausmaat ovat yleensä kirkon piha-alueella, nuoremmat hautausmaat on sijoitettu siitä erilleen. Jos kirkkopihaa muutetaan olennaisesti, laki velvoittaa seurakuntaa ja seurakuntayhtymää pyytämään Museoviraston lausunnon. Samoin toimitaan, jos kyse on kirkkopihan tai hautausmaan aidan tai portin tai sankarihautausmaan olennaisesta muuttamisesta. Tässä yhteydessä 'olennaisella muuttamisella' voidaan tarkoitaa esimerkiksi alueen ilmeen muuttamista alkuperäisestä sommitelmasta poiketen. Muun muassa reunakivien poisto kirkkopihassa sijaitsevalta historiallisesti arvokkaalta hautausmaalta voi olla olennainen muutos. Sen sijaan kasvillisuusalueen muutos, kuten puun kaataminen, ei ole olennainen muutos, jos poistettu kasvillisuus uusitaan. Lainsäädäntö on uudistumassa, joten jatkossa asia huomioidaan kulloinkin voimassa olevan lainsäädännön mukaan.

Seurakunnan ja seurakuntayhtymän hoitamalla hautausmaalla sijaitsevia yksittäisiä hautamuistomerkkejä eivät koske lakien suojelusäännökset. Haudalle sijoitettua muistomerkkiä ei saa poistaa ilman seurakunnan ja seurakuntayhtymän eli hautausmaan ylläpitäjän suostumusta. Haudan hoidosta vastaa hautaoikeuden haltija – seurakunnan ja seurakuntayhtymän tehtävänä on huolehtia hautausmaiden yleisten alueiden, kuten käytävien, puiden, pensaiden ja yhteismuistomerkkien hoidosta. Haltijattomat, hoitamattomat hautamuistomerkit voivat joutua poistettaviksi, ellei seurakunta ja seurakuntayhtymä toisin päättä.

Monen kirkkoympäristön ja hautausmaan puusto on ikääntynyttä ja uusiminen edellyttää pitkäjänteistä suunnittelua ja puuston varovaista uudistamista. Yleensä asemakaava-alueella ja toisinaan yleiskaava-alueella puiden kaatamiseen tarvitaan maankäyttö- ja rakennuslain mukainen, kunnan myöntämä maisemätyö lupa.

Joskus hautausmaa voi jäädä hoidon ulkopuolelle. Muinaiset hautapaikat, jotka eivät ole seurakunnan ja seurakuntayhtymän hoidossa olevalla hautausmaalla, ovat muinaismuistolain tarkoittamia kiinteitä muinaisjäännöksiä. Lisäksi sellaisia ovat pakanuuden aikaiset haudat ja kalmistot, myös sellaiset, joista maan pinnalla ei ole merkkejä.

Lähde: Hautausmaan hoitosuunnitelman laadintaopas, julkaisuvuosi 2022
Kirkkolaki 652/2023

4.1 Kappelihautausmaa

Kappelihautausmaa on perustettu 1960. Siunauskappeli on vuodelta 1960 ja sen on suunnitellut rakennusmestari Emil Riikonen. Kappeli on peruskorjattu 2007, jolloin siihen tehtiin mm. uusi katos. Kappelihautausmaa on laajennettu 2012.

Hautausmaalla on vanha varistorakennus ja uusi varasto varastoalueineen.

Kappelihautausmaalla on kaksi pysäköintialuetta. Pohjoisen puoleinen, siunauskappelin edessä on tarkoitettu rauhoitettavaksi siunaustilaisuuksiin tuleville. Eteläpuoleinen pysäköintialue on tarkoitettu asiakkaiden arkiliikenteelle, sekä huoltoliikenteelle. Risteysaluetta on laajennettu ja näkyvyyttä lisätty kesällä 2023.

Hautausmaalla sijaitsee muistolehdon muistomerkki, johon käytetään haudoilta poistettuja hautakiviä. Tekstit ja aikatiedot poistetaan kivistä ennen muistomerkkiin laittamista. Muistomerkillä on kukka-altaat. Keväällä 2024 kukka-altaiden istutuksia muutetaan puuvartisiin ja perennoihin.

Hautausmaan keskiosassa on muistelupaikka, johon omaiset voivat tuoda kukkia ja kynttilöitä. Muistelupaikalla on ruukut istutuksia varten. Istutuksia muutetaan monivuotisiin kasveihin keväällä 2024 lähtien. Muistelupaikkoja siistitään säännöllisesti, jotta niillä on tilaa uusille muistamisille.

4.2 Keskimäinen hautausmaa

Keskimäinen hautausmaa on perustettu 1910. Hautausmaalla sijaitsee hirsinen paarihuone, rakennettu 1910. Hautausmaa on metsähautausmaa. Hautausmaalla on vanhoja hautoja. Hautamuistomerkkien säilyttäminen arvioidaan.

4.3 Vanha hautausmaa

Vanha hautausmaa on perustettu 1739. Hautausmaalla on sijainnut vanha kirkko. Vanha hautausmaa tulee käsittää ja käsitellä kulttuuriympäristönä. Se on myös puisto, jonka suunnittelussa paikallishistoria, kulttuurihistoria ja vanhan hautausmaan luonne tulee ottaa huomioon.

Rakennukset

Paarihuone

Hirsinen paarihuone on rakennettu 1898. Paarihuoneen rakennuspuina käytettiin kirkon palossa säilyneen, vanhan kellotapulien puita.

Osastot ja niiden erityispiirteet:

Vanha kirkko on sijainnut osastojen 1-2 alueella ja alueilla ei tule tehdä muutostöitä, ennen arviointia ja suunnittelua, olemassa oleviin hautoihin voi haudata.

Hautausmaalla on vanhoja hautoja. Hautausmaalla on vanhoja muistomerkkejä, joilla voi olla kulttuurihistoriallista arvoa. Hautamuistomerkit inventoidaan, ja päätetään periaatteet mitä muistomerkkejä ja kuinka ne tullaan säilyttämään. Jos muistomerkki on hoitamattomuuden vuoksi vaarassa vaurioitua, se voidaan siirtää.

Kiviaita

Vanha hautausmaa on ympäröity kiviaidalla. Kiviaita on paikoin huonokuntoinen. Kiviaidan läheisyydestä poistetaan puita, jotta aita ei vaurioidu. Kiviaidan ympäristö pidetään avoimena, jotta siihen ei kasva puuvartisia kasveja ja aita näkyy. Kiviaita kunnostetaan. Museovirasto lausunnee asiaan ennen kuin korjauksiin voi ryhtyä.

4.4 Selkien-Mönnin hautausmaa

Selkien-Mönnin hautausmaa on perustettu 1925. Samalta ajalta on peräisin myös siunaustilaisuuksien pitopaikkana aiemmin toiminut parihuone. Kylien yhteinen Lepolan hautausmaa vihittiin 1926. Hautausmaalla sijaitsee pyöröhirsinen siunauskappeli, jonka on suunnitellut Arkkitehti Erkki Helasvuo. Kappeli on vihitty 1983. Kappelissa toimitetaan kirkollisia toimituksia – vihkimisiä ja siunauksia – sekä järjestetään musiikkitilaisuuksia.

Selkien-Mönnin hautausmaa on metsähautausmaa. Hautausmaalla on muistelupaikka.

4.5 Onttolan hautausmaa

Onttolan hautausmaa on vihitty käyttöön 1934. Hautausmaalla sijaitsee hirsinen parihuone, joka on veistetty paikalta olleista puista 1935.

Onttolan hautausmaa on metsähautausmaa. Onttolan hautausmaalla on yhteinen muistelupaikka.

4.6 Sankarihautausmaa

Sankarihautausmaa sijaitsee vuonna 1881 valmistuneen Georg Wileniuksen suunnitteleman Kontiolahden kirkon vieressä. Kirkkopihaa ympäröi kiviaita.

Kiviaidan sisäpuolella:

- Sankarihautausmaalla on 183 sankarivainajan ristit
- Sankarivainaja-alueen edessä on Sisällissodan muistomerkki
- Talvi- ja jatkosodan muistomerkki – taiteilija Veikko Jalava (1961), Kirkonkellojen muistomerkki

Kiviaidan itäpuolella:

- Onni Räsäsen muistomännikkö, nk. Veteraanipuisto.
- Kontiolahdessa syntyneiden Mannerheim-ristin ritareiden muistopaadet

Sankarihautausmaalla siirrytään keväällä 2024 kesäkukkaistutuksista perennaistutuksiin. Seurakunta vastaa yksittäisten hautamuistomerkkien, istutusten sekä hautausmaan hoidosta. Seurakunta vastaa myös Sisällissodan muistomerkin ja Talvi- ja jatkosodan muistomerkin hoidosta.

Seurakunta vastaa muistomerkin hankinnasta, jos sankarihautausmaalle haudataan uusi vainaja. Mikäli muulla Kontiolahden seurakunnan hautausmaalla olevan sankarivainajan haudan hallinta-aika päättyy ja hauta jää hoitamatta, voidaan kivi siirtää Sankarihautausmaalle, mikäli haudalla on samanlainen risti kuin muut sankarivainajien ristit.

5 Hautausmaan kunnossapidon vastuut

5.1 Hautaustoimen hoitovastuut

Hautausmaan ylläpitäjän tulee hoitaa hautausmaata sen arvoa vastaavalla ja vainajien muistoa kunnioittavalla tavalla. (Hautaustoimilaki 13§)

Seurakunnalle kuuluva, hautausmaan perushoito. Seurakunta vastaa hautausmaiden yleisistä alueista, eli mm. seuraavien kunnossapidosta:

- kulkuväylät, käytävät ja pysäköintialueet
- seurakunta vastaa pääkäytävien lumitöistä ja hiekoituksesta talvella
- yhteiset nurmialueet, metsäpohjat, käytävät
- hautausmaarakenteet, kuten aidat ja aidanteet, portit, penkit, valaisimet, pyörätelineet, opasteet, hulevesijärjestelmät, kasteluvesijärjestelmät ja kameravalvonta
- rakennusten kunnossapito

- yleinen puhtaanapito
- hautausmailla on seurakunnan toimesta hoidettu jätehuolto
- seurakunta varaa hautausmaille läjitysalueet tai kontin kompostijätteitä varten
- seurakunta vastaa vesihuollosta sulan maan aikana hautausmaan asiakkaille
- muiden yleisten alueiden kasvillisuuden hoito
- yhteisten muistelupaikkojen, muistolehtojen (Vanha hautausmaa ja Kappelihautausmaa), yhteisten muistomerkkien kunnossapito ja hoito. Muistolehtoihin tuodut kukkalaitteet ja muut tervehdykset poistetaan siten, että uusille tervehdyksille on aina riittävästi tilaa ja muistolehtoalue pysyy arvonsa mukaisessa kunnossa.
- myös hautapaikkojen nurmialueet leikataan Kappelihautausmaalla
- seurakunta vastaa vanhoista, aiemmin tehdyistä haudanhoitosopimuksista. Hautojen hoito ostetaan yrittäjältä (kilpailutettu). Uusia sopimuksia ei tehdä.
- yrittäjille annetaan neuvontaa ja ohjausta hautojenhoitopalvelujen tuottamiseksi
- seurakunta korvaa ja korjaa hautakiville, reunakiville tai hautakiveen kiinteästi kuuluville lyhdyille syntyneet vahingot, mikäli ne ovat aiheutuneet haudoilla tehtävissä työtehtävissä
- seurakunta ei kunnosta muista materiaalista tehtyjä hautojen reunoja, kuin luonnonkivistä valmistettuja ja vain siinä tapauksessa, että vahinko on tullut seurakunnan toiminnan johdosta
- seurakunta oikaisee hautakiven tarvittaessa haudankaivuun jälkeisinä kahtena ensimmäisenä vuonna
- seurakunta tiivistää haudan. Kappelihautausmaalla ja muilla nurmialueilla haudalle kylvetään nurmikko. Keskimäinen hautausmaa, Onttolan hautausmaa ja Selkien-Mönnin hautausmaa haudalle tehdään pääsääntöisesti hiekkakumpu. Vanha hautausmaalla on hautoja, joille kylvetään nurmikko, tai hauta voi olla hiekkakumpu tai niitty/keto. Metsähautausmailla voidaan asentaa haudalle myös kunta. Työ tehdään viimeistään haudankaivuuta seuraavana kesänä.
- seurakunnalle tai seurakuntayhtymälle palautuneiden ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden hautojen hoito kirkkovaltuuston päätöksen mukaan

5.2 Omaisten hoitovastuu

Kirkkolain (652/2023) 3. luvun 33 § mukaan hautaoikeuden haltija vastaa siitä, että hautaa hoidetaan hautausmaahan arvon mukaisesti.

Haudan hoidosta vastaa hautaoikeuden haltija. Omaisten vastuulla on yksittäisen haudan hoito hautamuistomerkkeineen sekä kasveille varattuine istutusalueineen (kukkapesä). Hautaoikeuden haltija vastaa haudan hoidosta koko haudan pinta-alalta. Omaiset kustantavat kokonaisuudessaan yksittäisen haudan hoidon sekä hautamuistomerkkiin liittyvät hankinta- ja hoitokustannukset.

Hautaoikeuden haltija vastaa haudan istutuksista, hautamuistomerkeistä ja sen hoidosta, mahdollisista reunakivistä ja muistomerkin sekä mahdollisten reunusten oikaisusta ja hoidosta. Hauta tulee pitää siistinä.

Haudan hoitosopimukset

- hautaoikeuden haltija voi hallinta-ajan puitteissa tehdä haudanhoidosta sopimuksen yrittäjän kanssa
- haudan hoidon voi ottaa vastatakseen myös yhdistys tai muu juridinen henkilö
- seurakunta ei solmi uusia haudanhoitosopimuksia

Hautaoikeuden haltija vastaa istutuksista

- kasveille varatun istutusalueen (kukkapesä) hoidosta kevät- ja syysistutuksineen
- istutukset voivat olla myös perennoja tai hautakiveä matalampia puuvartisia
- Istutusten paikka on kukkapesässä, joka on välittömästi muistomerkin jalkakiven edessä sijaitseva alue. Kukkapesän syvyys on 30-40 cm hautakiven etupinnasta. Kukkapesä ei ulotu jalkakiven sivuille. Kukkapesän korko on haudan pinnan tasossa.
- istutuksille varatulle alueelle ei ole pakollista istuttaa kasveja, siinä voi olla nurmikko, hiekka tai kunta – haudan pinnasta riippuen hautausmaittain erilaisilla valinnoilla.
- nurmikon siistimisestä hautamuistomerkin ja kukkapesän ympäriltä

Hautaoikeuden haltija vastaa mahdollisista kukkapesän reunuksista

- Jos asiakas haluaa reunustaa kukkapesän, niin istutuksia varten asennettavat altaat tulee upottaa maahan siten, että altaan reuna on nurmikon tason alapuolella.
- Kappelihautausmaalla on sallittuja vain muoviset ja puiset altaat, muilla hautausmailla kukkapesän voi reunustaa myös kivisillä reunakivillä

Hautaoikeuden haltija vastaa hautamuistomerkeistä ja reunuksista

- hautamuistomerkeistä ja reunakivistä on annettu erillinen ohje kirkkoneuvoston päätöksellä
- muistomerkit reunakivet ja haudan reunukset ovat hautaoikeuden haltijan ja omaisten omaisuutta ja he vastaavat niiden hoidosta ja oikaisusta sekä kunnossapidosta
- Kappelihautausmaalla istutusalueita ei saa reunustaa tai kivetä
- seurakunta voi poistaa hautausmaan hoitoa vaikeuttavat reunukset, kivet ja kivetykset Kappelihautausmaalla

Hautaoikeuden haltijan kuuluu huolehtia haudan hoidosta koko haudan pinta-alalta

- paitsi kappelihautausmaalla nurmialueet leikataan seurakunnan toimesta
- Hautaoikeuden haltija vastaa haudan hiekkapinnan pitämisestä rikkakasvittomana ja sen kunnossapidosta. Seurakunta hankkii läjitysalueelle hautausmaan maaperään sopivaa hiekkaa käytettäväksi kumpuihin tai hiekkapinnan hoitoon.
- reunakivellisellä haudalla omaisten vastuulla on hoitaa koko reunakivien rajaama alue

Puuvartistet kasvit ja rikkaruohot

- haudalla olevien rikkaruohojen ja puuvartisten kasvien poisto kuuluu omaisille, hautamuistomerkkiä korkeammat puuvartisten kasvit on poistettava tai leikattava
- jos haudalla kasvaa hautakiveä korkeampia puuvartistia kasveja tai jos kasvusto leviää kukkapesää laajemmalle alueelle seurakunta voi poistaa ne

Hautaoikeuden haltija vastaa haudalle tuoduista esineistä

- irtonaisia muistoesineitä ei suositella tuotavaksi haudoille, seurakunta ei vastaa niistä
- irtolyhdyt tulee kerätä kesäkaudeksi pois ja säilyttää omaisten varastoissaan kesäkaudella

Roskien ja muun jätteen poistaminen haudalta on haudan haltijan tehtävä

- roskien kuten kukkien, roskien ja palaneiden hautakynntilöiden poistaminen haudalta on omaisten tehtävä
- omaisten on poistettava hautaamisen yhteydessä haudalle lasketut kukkalaitteet touko-syyskuussa 15 päivän ja muulloin 30 päivän kuluessa, minkä jälkeen seurakunnalla on oikeus poistaa ne
- hautaoikeuden haltijan tulee huolehtia hallinnassaan olevan haudan jätteiden lajittelusta hautausmaan ohjeiden mukaisesti
- hautausmaiden jätteiden lajittelupisteillä on ohjeet jätteiden lajittelusta hautausmailla

5.3 Hoitamattomat haudat

Haudanhoitovelvoite perustuu lakiin. Hoitamattomien hautojen osalta määritellään hoitamattomuuden perusteet ja hoitamattomuuskuulutuksen prosessi.

Kirkkoneuvosto voi velvoittaa hautaoikeuden haltijan kunnostamaan haudan, jonka hoito on olennaisesti laiminlyöty, Haudan kunnostus on tehtävä vuoden määräajassa siitä, kun päätös on annettu hautaoikeuden haltijalle tiedoksi. Kirkkoneuvosto voi päättää hautaoikeuden menettämisestä, jollei laiminlyöntiä ole korjattu.

Haudan hoitamattomuuden perusteita ovat esimerkiksi:

- hauta on ollut selkeästi hoitamatta vähintään kaksi vuotta
- haudalla on kaatunut tai vaarallisesti kallellaan oleva hautamuistomerkki
- kasveille varatulla istutusalueella tai reunakivien rajaamalla alueella kasvaa runsaasti ja häiritsevästi rikkakasveja, kuten voikukkia, nokkosia, kortetta, pujoa tai puiden tai pensaiden taimia

- istutettu kasvillisuus on levinnyt sille varatun istutusalueen ulkopuolelle. Istutusalueella kasvavan monivuotisen perennan tai sammalen perusteella hautaa ei katsota hoitamattomaksi.

Hautojen hoitamattomuutta seurataan. Prosessia on kehitetty, kirkkoneuvostoon vietäväksi. Hoitamattomuutta dokumentoidaan valokuvaamalla ja muilla keinoin. Jatkossa määritellään selkeät kriteerit hoitamattomalle haudalle ja tiedotetaan niistä seurakuntalaisia ja hautaustoimikuntien haltijoita.

5.4 Seurakunnan päätöksellä seurakunnan hoidettavaksi otetut haudat ja muistomerkit

Kirkkovaltuuston päätöksellä voidaan ottaa hoidettavaksi muistomerkkejä ja hautoja. Seurakunnan hoidettavana olevista haudoista pidetään luetteloa.

6 Kunnossapito

6.1 Vuosikello

Hautausmaille on laadittu vuosikello, johon on koottu kunnossapidon tehtävät. Hautausmaiden vuosittaiset hoitotoimenpiteet on vuosikellossa. Värillä on merkitty mihin aikaan työ sijoittuu. Vuosikelloon on kunnossapidon lisäksi koottu muita vuotuisia hautausmaita koskevia tehtäviä ja toimintoja. Vuosikello on Hoitosuunnitelman lopussa, liite 1.

6.2 Hautausmaan rakenteiden, varusteiden, kalusteiden ja laitteiden hoito

Seurakunta vastaa hautausmaiden yleisistä alueista, eli mm. seuraavien kunnossapidosta.

Yhteiset muistelupaikat

Seurakunta vastaa yhteisten muistelupaikkojen kunnossapidosta ja hoidosta. Ja huolehtii, että muistelupaikoilla on tilaa uusille tervehdyksille.

Pysäköintialueet, kulkuväylät ja käytävät

Seurakunta vastaa kulkuväylien, käytävien ja pysäköintialueiden hoidosta.

Aidat ja aidanteet, portit, penkit, pyörätelineet, opasteet

Seurakunta vastaa aitojen, aidanteiden, penkkien, pyörätelineiden ja opasteiden hankkimisesta ja huollosta.

Kasteluvesi

Kasteluun käytetään kunnallista vesijohtovettä kaikilla muilla hautausmailla, paitsi Selkien-Mönnin hautausmaalla, jossa on paikallinen vesiosuuskunta. Kasteluvettä käytetään ainoastaan istutusten kasteluun, nurmikoita ei kastella. Hautausmaiden veden kulutusta seurataan.

Vesi kytketään hautausmaiden vesipisteille keväällä ja vesijohdot tyhjenetään syksyllä. Hautausmailla on vesisäiliöitä, joista omaiset voivat noutaa kasteluvettä. Vesipisteiden sijitukset näkyvät hautausmaakaavoissa.

Hulevesijärjestelmät

Kappelihautausmaan uudemman osan käytäville on asennettu sadevesikaivot. Muita hautausmaita ei ole salaojitettu tai käytävien kuivatusta järjestetty.

Onttolan hautausmaan pääkäytävä on maan laadun ja maanmuotojen vuoksi kostea ja sinne suunnitellaan ja rakennetaan kuivatusjärjestelmä tulevina vuosina. Tämän jälkeen hulevedet imeytyvät niiden kerääntymispaikalla. Muilla hautausmailla hulevedet imeytyvät kerääntymispaikallaan.

Valaistus ja sähkö

Kaikki hautausmaa-alueiden pääkäytävät ovat valaistut ja sähköisiä työkaluja varten on olemassa pistorasiat, paitsi Onttolassa. Paikat käyvät ilmi hautausmaakaavoista.

Työkalut asiakkaiden käyttöön

Hautausmailla, kastelupisteiden läheisyydessä on saatavilla työkaluja asiakkaiden käyttöön.

6.3 Hautausmaan talvihoito

Pääkäytävät pidetään aurattuna ja hiekoitettuna arkisin ja pyhäpäivinä. Hautausten yhteydessä avataan kulkutiet kyseiselle haudalle saattajia varten. Myöhemmin voidaan laatia kartat siitä mitkä alueet sisältyvät talvihoidettaviin alueisiin ja missä on lumen läjityspaikat.

6.4 Hautausmaan puhtaanapito ja jätehuolto

Hautausmaat ovat kunnallisen jätehuollon piirissä. Jätteet lajitellaan kunnan jätehuoltomääräysten mukaisesti ja noudatetaan ympäristönsuojelumääräyksiä. Maatuva jäte toimitetaan kompostoitavaksi.

Jätepisteet on merkitty hautausmaakaavoihin. Jätepisteiden sisällä on keräysastiat metalli, lasi ja poltettava jäte. Maatuvan jätteen astiat sijaitsevat jätepisteiden sisällä tai läheisyydessä. Jätepisteillä on jätteiden lajitteluohjeistus hautausmailla asioiville.

Jättemääriä seurataan vuosittain ja määrät kootaan jätelajeittain ja kiinteistöittäin. Palamattomalle kynttiläjätteelle pyritään löytämään jatkokäyttö.

6.5 Hautausmaan kasvillisuuden hoito

Kasvivalinnoissa suositaan kotimaisia, Suomen ilmasto-olosuhteisiin sopeutuneita monivuotisia kasvilajeja ja –lajikkeita. Kasvivalinnoissa pyritään huomioimaan ilmastonmuutoksen tuoma kasvituhoojien ja kasvitautien lisääntyminen. Jos mahdollista valitaan luonnonkasveja, esimerkiksi Vanha hautausmaa, niityille tai kedoille. Keväällä 2024 perennaistutukset mm. sankarihautausmaalla, yhteisillä muistomerkeillä ja seurakunnan hoitoon ottamilla haudoilla.

Yleisten alueiden kasvillisuuden hoito kuuluu seurakunnalle, kuten **pensasaitojen** ja **kuusiaitojen** leikkuu, **istutusalueiden** leikkuu ja kitkeminen sekä näiden lannoittaminen. Yhteiset istutusalueet kitketään 2-3 kertaa kasvukaudella ja pensasaidat 1 kerran kasvukaudella.

Nurmikot ajetaan Kappelihautausmailla. Myös hautojen nurmialueet leikataan Kappelihautausmaalla.

Metsähautausmailla suositaan kunttaa. **Metsäpohjien** hoidosta vastaa seurakunta. Nurmikon leikkuuta vähennetään kuntan lisääntymiseksi. Kunttaa on mahdollista istuttaa, niin että nurmikonleikkuutarve vähenee.

Vanha hautausmaalla on jotkin istutusalueet levinneet niin, että ne haittaavat näkymää hautausmaalla. Näitä voidaan poistaa.

Haudalle istutettujen kasvien tulee pysyä hautakiveä matalampina ja ne eivät saa levitä kukkapesän ulkopuolelle. Hautausmaahenkilökunta voi poistaa kasveja, jotka leviävät haudalla.

6.6 Hautausmaan haitallisten vieraslajien torjunta

Vieraslajit ovat lajeja, jotka ovat levinneet luontaiselta levinneisyysalueeltaan uudelle alueille ihmisen mukana, joko tarkoituksella tai tahattomasti. Haitallisella vieraslajilla tarkoitetaan vieraslajia, jonka on todettu uhkaavan luonnon monimuotoisuutta tai siihen liittyviä ekosysteemipalveluita.

Haitallisia vieraslajeja ei tule istuttaa tai muilla keinoin tuoda hautausmaiden alueelle. Hautausmaan alueelle tulleet haitalliset vieraslajit tulee poistaa. On toivottavaa, että hautausmaan alueelle ei tuoda mitään helposti tilaa valtaavia kasveja. Hautausmaahenkilökunta voi poistaa haudalle levinneen haitallisen vieraslajin.

Lupiini on levinnyt hautausmaille: Vanha hautausmaa, Keskimäinen hautausmaa, Onttolan hautausmaa ja Selkien-Mönnin hautausmaa. Lupiinin torjunta: kasvin ei anneta kukkia. se niitetään 2-3 kertaa kasvukauden aikana. Lisäksi lupiinia poistetaan mekaanisesti, juuri- neen tai alueita voidaan peittää siellä missä se on mahdollista.

Jättipalsamia on Vanha hautausmaalla. Jättipalsamin torjunta: kasvin ei anneta siementää. Jättipalsamia niitetään sekä kerätään kasvustot pois.

Hautausmailla voidaan järjestää vieraslajitalkoita.

6.7 Hautausmaan avoimien viheralueiden hoito

Vanha hautausmaa on melko luonnonmuotoinen. Tiet on rakennettu sinne missä polut ovat aiemmin kulkeneet. Nurmialueiden leikkuuta voidaan vähentää. Niitty- tai ketovyöhykeitä on useassa kohdassa. Kuntan annetaan kasvaa siellä missä sitä on. Vanha hautausmaalla on kaksi kevyemmän hoidon aluetta, niittyä, jotka niitetään loppukesästä (osastot 8, 9 ja hautausmaan länsireuna). Niittyjen ja ketojen lajivalikoimaa voidaan tarpeen mukaan laajentaa siemen tai taimi-istutuksin.

Keskimäinen hautausmaa, Selkien-Mönnin hautausmaa ja Onttolan hautausmaa ovat metsähautausmaita. Näillä hautausmailla annetaan kuntan lisääntyä luontaisesti ja pyritään toimimaan niin, ettei kunntaa vähennettäisi.

6.8 Hautausmaan metsien hoito

Hautausmaakiinteistöillä on pinta-alallisesti vain vähän metsää.

Hautausmailla seurataan puiden kuntoa. Hautausmailta voidaan poistaa yksittäisiä/muutamia puita tarpeen vaatiessa. Puiden määrä on kohtuullinen, eikä suurempia hakkuita ole lähiaikoina tiedossa. Pyritään siihen, että suurempia hakkuita ei ole tarpeen tehdä. Vioittuneita ja muuten haittaavia puita poistetaan tarpeen mukaan. Hautausmaiden turvallisuudesta tulee huolehtia puuston kunnossa pidolla.

Hautausmailla arvioidaan puiden poiston yhteydessä, istutetaanko johonkin kohtaan uusia puita, poistettujen tilalle.

Hautoja ei anneta paikoista, jossa hautaaminen aiheuttaisi puun kaadon, jos puu on muuten terve ja säästettävä.

Metsähautausmailla voi olla luonnon monimuotoisuutta lisääviä elementtejä, lahoppuuta ja harvinaisempia lajeja, esim. kääpiä, näitä suositaan.

6.9 Hautausmaan kunto- ja turvallisuustarkastukset ja –inventoinnit

Turvallisuus on tärkeää sekä hautausmailla työskentelevien että hautausmaalla käyvien asiakkaiden ja omaisten kannalta. Työntekijöiden kanssa työturvallisuutta käsitellään perehdytyksessä. Otettaessa käyttöön uusia koneita, laitteita ja työmenetelmiä työturvallisuudesta keskustellaan ja tutustutaan konekohtaisiin ym. ohjeisiin. Koneella ei tule työskennellä, jos ei tiedä miten sitä käytetään ja millaista suojaruustusta tulee käyttää. Työntekijöillä on käytössään asianmukaiset työsuojaimet ja muut suojaruusteet ja niiden käyttöä valvotaan.

Hautausmaiden koneiden ja laitteiden, rakenteiden, puiden ym. kuntoa seurataan päivittäisessä työssä. Hautakiviä seurataan ja jos ne ovat kallistuneet niin että ovat vaaraksi hautausmaahenkilökunnalle tai hautausmailla asioiville, ne kehoitetaan oikaisemaan.

Jatkossa suunnitellaan hautausmaan turvallisuuden seuranta ja miten sitä kehitetään.

6.10 Koneiden ympäristövaikutukset

Työkoneita hankittaessa suositaan akkukäyttöisiä koneita, jos mahdollista. Hankittavilla koneilla tulee olla EU-tyyppihyväksyntä. Pakokaasuihin vaikutetaan myös katalysaattoreilla ja muilla pakokaasujen suodattimilla. Työssä käytetään mekaanisia koneita, kun se on mahdollista.

Polttoaineina käytetään puhtaita poltto- ja voiteluaineita, pienkonepolttoaineita, biopohjaisia aineita ja polttoaineita joissa ei ole hiilivetyjä. Siimaleikkureihin pyritään löytämään biohajoava siima, jotta mikromuovia ei päädy luontoon.

6.11 Kemikaalihaittojen ehkäisy

Ympäristölle tai terveydelle haitallisten torjunta-aineiden käyttöä pyritään minimoimaan. Jos kasvinsuojeluaineita joudutaan käyttämään, käytetään myrkyttömiä aineita. Suositaan haitattomampia aineita, kuten etikka, rypsiöljy tai luonnonmukaisia vihollisia, kuten leppäkertut. Rikkaruohot torjutaan ensisijaisesti myrkyttömin keinoin, mekaanisesti. Kasvipohjaisia torjunta-aineita voidaan tarvittaessa käyttää. Lannoitteina käytetään luonnonlannoitteita ja hidasvaikutteisia lannoitteita. Lannoitteiden ja muiden aineiden käyttömäärät ja -ajat kirjataan ylös.

6.12 Hautakivien uusiokäyttö

Hautakivet tai hautamuistomerkit ovat omaisten omaisuutta. Haudan hallinta-ajan päätyttyä muistomerkit siirtyvät seurakunnalle, mikäli omaiset eivät niitä poista.

Seurakunnalle palautuneita hautakiviä voidaan käyttää, kun tunnistetiedot on poistettu Kappelihautausmaan muistolehdon muistomerkkiin tai muussa seurakunnan omassa viherrakentamisessa. Kivet voidaan myös murskata ja murske käyttää hautausmaiden käytävillä.

7 Pidemmillä aikavälillä toteutettavat kunnostustyöt

Vuosittain, päivittäisen hoitotyön ohella keskitytään tehostamaan jotakin hautausmaan hoidon osaa. Yleensä tämä vaatii suunnittelua edellisellä kaudella tarvittavien resurssien varaimiseksi.

Vuonna 2024 hautausmaiden kunnostamisen painopistealueena on nurmialueiden hoito. Nurmikot ovat sammaloituneet ja nurmialueiden rakenne vaatii kunnostusta. Nurmialueita kantataan samalla.

Vuonna 2025 kunnostetaan hautausmaiden kiinteistöillä olevia rakennuksia. Vuonna 2024 kartoitetaan mitä toimia rakennuksille tulee tehdä. Kattojen kunto ja korjaukset, veden siirtyminen pois rakennusten ympäristöstä ja rakennusten maalaustarve on ainakin syytä kartoittaa.

Vuonna 2026 parannetaan käytävien hoitoa. Käytävät ovat paikoitellen heinittyneet ja sammaloituneet, ne kunnostetaan.

Muita pidemmällä aikavälillä tehtäviä parannustöitä

- asiakkaiden käytössä olevien työkalujen telineet
- yhteisten muistomerkkien ja muistomerkkialueiden kunnostaminen
- Vanha hautausmaa, kiviaidan kunnostaminen
- Biojäte toimitetaan kompostoitavaksi. Nykyisiin biojäteastioihin keräytyy muutakin kuin maatuvaa jätettä. Astioiden uusiminen sellaisiin joista saadaan maatumaton jäte kerättyä pois, on aiheellinen. Lisäksi olisi eduksi, että biojäteastiaan saataisiin tyhjenettyä työkoneilla kerätty biojäte.

8 Kunnossapidon kehittäminen

Päivittäisessä työssä seurataan saapuvaa palautetta ja reagoidaan siihen. Kerrotaan tiimin sisällä saadusta palautteesta. Ryhdytään toimiin, kun tarpeen, muutetaan toimintaa ja vietään kiitokset sille jolle ne kuuluu. Tapahtumien jälkeen kerätään tukitoimissa tulleita huomioita toiminnan kehittämiseksi.

Tavoitteiden saavuttamista arvioidaan vuotuisesti määritettyjen erillistavoitteiden seurannalla ja arvioinnilla, palautteilla (määrä ja sisältö) sekä itsearviointilla. Hautaustoimen laadullisia tavoitteita kehitetään jatkossa ja tavat joilla tavoitteiden saavuttaminen mitataan.

Kunnossapitoa kehitetään päivittäisessä työssä, ja lisäksi kehittäminen vaatii huomioita, keskustelua, suunnittelua ja asioiden kirjaamista. Hoitosuunnitelman päivittäminen määräajoin on hyvä kehittämisen osa.

Viheralueiden kunnossapitoluokitusta ei ole tehty. Käytännön työssä kuitenkin jotkin alueet hoidetaan tiiviimmin puhtaanapidon intensiivisyyden ja siisteystason näkökulmasta. Hautausmaan ja mahdollisesti sen eri osien **kunnossapitoluokitus** on hyvä laatia jatkossa, mahdollisesti myös kunnossapitotaso ja laatuvaatimukset.

Haudan hoidon ohje tulee tehdä, ja tiedottaa mm. omaisille ja haudanhaltijoille sekä hautausmaalla vieraileville.

Tuhkaamisen ja hautaamisen ympäristövaikutuksia ja vainajan muistamisen ympäristönäkökulmia voisi olla tarpeen jatkossa selvittää ja kehittää. Sekä tuoda näitä omaisten tietoon.

8.1 Hautausmaahenkilöstön ympäristökoulutus

Hautausmaiden henkilökunta, mukaan lukien kausityöntekijät perehdytetään ympäristöohjeisiin ja ympäristöystävällisiin työskentelytapoihin. Kausityöntekijöille voidaan järjestää ym-

päristökoulutusta ja hautausmailla voidaan järjestää ympäristöaiheisia tapahtumia. Kausi-työntekijöiden osalta ympäristöasioita käydään läpi perehdytettäessä ja jokapäiväisessä työn ohjauksessa. Päivittäiset työskentely- ja toimintatavat ohjaavat ympäristön kannalta oikeisiin valintoihin. Henkilökuntaa kannustetaan valitsemaan koulutuksia, jotka tukevat heidän ympäristöosaamistaan.

Hautausmaiden ja niiden toimistojen henkilökunta on avainasemassa myös omaisten kanssa tapahtuvassa viestinnässä. Lisäksi hautojen hoidon ohjeistus, haudan haltijan vastuista tiedottaminen ohjaa ympäristön huomioivaan toimintaan.

9 Hoitosuunnitelman voimassaolo

Tämä hoitosuunnitelma on voimassa toistaiseksi. Hoitosuunnitelmaa päivitetään vähintään muutaman vuoden välein, tai tarvittaessa aiemmin.

Lähteet:

Kirkkolaki (652/2023)

Seurakuntapuutarhurit ry, Toim. Tajakka Hanna. 2022. Hautausmaan hoitosuunnitelman laadintaopas.

verkkosivu:

Suomen ev.lut. kirkko. 2023. Kirkon ympäristödiplomi. <https://evl.fi/ymparistodiplomi/>

Liite 1

Hautausmaat vuosikalenteri	TAMMI	HELMI	MAALIS	HUHTI	TOUKO	KESÄ	HEINÄ	ELO	SYYS	LOKA	MARRAS	JOULU
Juhlapäiviä					Äitienpäivä toikokuun 2. sunnuntai		Juhannus				Pyhäinmiestenpäivä Isänpäivä marraskuun 2. su	Joulu
Teemapäivä					Äitienpäiväksi näkyvät paikat siistiksi! Teemapäivä äitienpäivän alla					Teemapäivä syksyllä		
			Kynttiläjätteen kierrätysmahdollisuudet		Kevätsiivous, haravointi, juhannukseen mennessä							
					Talven hautojen tiivistäminen ja kunnostus		Juhannukseen mennessä,					
Istutustyöt							Kesän aikana avattujen hautojen tiivistäminen ja kunnostus muutaman kerran kesän aikana.					
					Kevätistutukset (Hoitohaudat, KA muistelaupaikka, puiden istutukset)							
Leikkaut	Puiden leikkaus		Kevätleikkaut (pensaat)				Pensasaitojen leikkuu KA		Syysleikkaut		Kuusiaidan leikkaus KA/KE/SEL	
					Katetyöt							
Pienpuuston hoito			Pienpuuston kevätleikkaut				Pienpuuston hoito (leikkuu, raivaus)					
Pienpuusto ja kiviaidat					tuentojen tarkastaminen		Kiviaidan siistiminen (pienpuusto/puuvartiset pois)			Puiden poisto		tuentojen tarkastaminen
Niityt							Niittyjen trimmaaminen		kylväminen			
Vieraslajit							Vieraslajien torjunta KE/VA/SEL					
Nurmet				haravointi ja hiekoitushiekan poisto nurmikoilta			Nurmen leikkuu, pystyleikkuu, ilmastus, sammalen poisto, paikkaus, hiekka, nurmikon rajaus					
							Istutusryhmien kitkeminen juhannukseen mennessä ja loppukesällä					
Lannoitus						Kevätlannoitus + kalkki (pensaat ja nurmet)			Syyslannoitus			
							Nurmen lannoitusta tarvittaessa					
							Kasvitautilien ja tuholaisten torjunta tarvittaessa					
Väylät											Lehtien poisto nurmikoilta ja väyliltä	
											Kasvillisuuden talvi- ja kevät suojaus	
	Lumityöt ja hiekoitus						Väylien kunnostus ja siistinä pitäminen läpi kesäkauden				Aurausviittojen laitto ja lumitöiden tilaus	Lumityöt ja hiekoitus
Jätteet	Jätekatokset pidetään siisteinä ympäri vuoden, erityisesti juhlien alla siistitään, tarkastetaan että on siistiä ja jätteet mahtuu, tyhjennykset tilataan tarvittaessa											
							Biojäteastioiden tyhjennys				Biojäteastia tyhjennys tarvittaessa	
Penkit, vedet, pyörätelineet, aidat				Kulusteiden huoltamista		Vesien kytkeminen, penkit paikoilleen äitienpäiväksi (jos mahdoll)					Vedet, penkit ym. Pois, säiden mukaan	Kalust. huoltamista
Kuulutukset							Kuulutus, hallinta-aika ja hoitamattomat haudat					
							Seuranta hallinta-aika ja hoitamattomat haudat					
Katselmukset ym.								Hautausmaakatselmus			Ensi vuoden koulutusten suunnittelu	
Ympäristödiplomi			Ympäristödiplomin toimien kirjaaminen									
			Edellisen vuoden jätemäärien pyytäminen/kirjaaminen									Vesimittarin lukema kirjaaminen

Taulukko 1 Vuosikello